

LEKAROZKO IV. BARNE JARDUNALDIAK

*J. M. Satrustegi
Idazkaria*

Lekarotzen egin zituen Euskaltzaindiak 1985.eko Apirilaren 29 eta 30ean bere IV. *Barne Jardunaldiak*. Bileretara etorri ziren: L. Villasante euskaltzainburua, J. Haritschelhar buruordea, J. M. Satrustegi idazkaria, P. Altuna, X. Diharce, J. Hiriart-Urruty, A. Irigoyen, E. Knörr, G. Krutwig, E. Larre, F. Ondarra, P. Salaburu eta J. San Martin euskaltzainak, J. A. Arana Biblioteka batzordeko idazkaria, R. Badiola Argitalpen batzordekoa, J. M. Etxebarria Dialektologiakoa, P. Goenaga Gramatikakoa, J. L. Lizundia idazkari-orde eta Onomastika batzordeko idazkaria, M. Zalbide Hiztegigintzakoa, J. J. Zearreta Ekonomia eta Etsaminetakoa, I. Unzurrunzaga Oinarrizko Euskara batzordeko idazkaria.

J. L. Davant eta L. Mitxelena euskaltzainek, hala nola A. Aranburu Bertsolari-tza batzordeko idazkariak, ezin etorria adierazi zuten.

Martxoaren 29

Euskaltzainburuaren agurra

Bi urtetik behin egin ohi ditugun bilkura hauei *Barne-Jardunaldiak* deitzen diegula esanez hasi zen. Euskaltzaindiak hartu duen zabalkundea ikusirik erantzunkizun haundia du, eta aurreko hiru Jardunaldien gai nagusi edo helburuak aipatu ondoren, laugarren honen aztergaia akademi lanak antolatu eta bi urterako plangintza zehaztea dela, esan zuen. Eskuarteko ekintza nagusiok aipatu zituen. Hitz eratorriak eta konposatuak, euskal azentua, tokako aditz batua, Orotariko Euskal Hiztegia, Gramatika, Euskal Atlas, Herri eta eskualdeetako lan monografikoak etab. Hileroko batzarreetan ez ote genituzkeen Hiztegi hiritartuaz txostenak aurkeztu behar ere aipatu zuen. Azkenekoz, bost urteren buruan izango dugun Larramendiren mendeurrena dela eta, orduko Gramatika lanak amaitzeko biderik ba ote dagokeen itaunarekin amaitu zuen.

Batzordeen txostenak aztertzen hasi aurretik eskuartean edukitzeko material batzu banatu ziren. Hauen artean azpimarra daiteke Jaurlearitzako Hizkuntz Politikarako idazkariak bidalitako gutuna. Epe erdi eta luzerako ekintzen aurre-plangintza eskatzen zaio bertan Euskaltzaindiari.

I. JAGON Saileko batzorde lanak

J. San Martin Jagon Sailburua moderatzaile dela, egin zen batzordeen goizeko aurkezpena.

Literatura. F. Krutwig, batzorde buruak gutun bat zabaldu zuen lehenik, aldizkari baten beharra azalduz. Literatur ikertza egin nahi luketela agertzera eman eta burumuina bi alde dagoenez, alderdi bakoitzaren emaitza bereziarekin, literatur tes-tuak zein aldetara makurtzen diren ikusi nahi da. Urteka bana daiteke: lehen urtean Axularren estilistika, adibidez. Leizarragaren Biblia itzulpena denez, Grekoa kontuan hartu behar da.

Horretarako zenbait lankideren laguntza baiezturik omen dago. Finantziabidea beste batzordeen antzera antolatzea eskatu zuen. Pello Salaburuk Biologia oso espe-zializatuaren arazoak ikusten dizkiola ihardetsi zion, plangintza zehatzago bat ekarri behar litzatekeela esanez. J. M., Satrustegik proposamen bat egin zuen: asmoa mugatu eta zehatzago finkatzeko urte baterako laguntza batzordeari Euskaltzaindiak emate-a, alegia, denbora horretan lortutako esperientzia baikorra balitz, diru laguntza bereziaren eskaria agintariei zuzentzeko. Proposamen bien bozketa egin zen gero. P. Salabururen eskariak lau BAI eta zortzi EZ izan zituen. Bigarren bidea bederatzi BAI eta hiru ZURI-rekin onartu zen.

Bertsolaritza. A. Zavala batzordeburua eta A. Aranburu idazkaria etorri ez direnez, J. San Martin Bertsolari Txapelketako antolakizun azpi-batzordeko buruak eman zuen arazo batzuren berri.

Bertsolariek epai mahaiko erdiak berek izendatzea eskatu omen zuten, eta Euskaltzaindiak ordurako finkatua zuenez epaileen zerrenda, ez omen zitzaien eskaria onartu. J. San Martinek proposatzen duena zera da, hamar direnez izendatuak, bertsolariei beste bost berek izendatzeko eskubidea ematea.

Une horretan beste istilu bat sortu zen: Juradukua ez dena, nahiz botorik ez izan, ez dedila han egon eskatu zuen A. Irigoyenek. Azkeneko bertsolari txapelketan nor-baitzu egon omen ziren. Bertsolarien txapelketa antolakizuneko azpibatzaordebu-ruak erantzun zion bera han egotearen arrazoiak azalduz. Dena dela, Euskaltzain-diaren esku utzi zuen arazoa.

Koordinaketa kontuan izanik, J. San Martin epai mahaikoekin egotea komeni den ala ez, bozkatu zen azkenean. Bederatzi BAI, bi EZ eta ZURI bat, atera ziren. A. Irigoyenek epai mahaikoen zerrendatik bere izena kentzea eskatu zuen eta horrela egin zen.

Egoera berri honetan Euskaltzaindiak izendatuak bederatzi dira eta, horren ara-bera, bertsolariek beste hiru izendatzea aipatu zen. Ezin bestean, kopuruaren hiruta-tik bat izenda lezakete. Horrela onartu zuten batzartuek.

Lehen faserako epailegai, Arantza Arruti, Pello M.ª Aldama eta Juan Inazio Intxaurrega aurkeztu zituen J. San Martinek. Aho batez onartu ziren.

Etsaminak. J. J. Zearreta mintzatu zen lehenik egoera orokorraren berri emanez. J. M. Satrustegik Nafarroako arazoa aipatu zuen. Gipuzkoatik gero eta gehiago datoz Iruñean azterketa egitera. Horrek zama larria sortzen dio ordezkarietara eta Euskaltzaindiari. Nolabait eginkizuna Nafarroako Gobernuaren gain uztea izango litzateke irtenbide bat. Euskararen Negoziatua Nafarroako Gobernuarena da; Hiz-kuntza Eskola berriz Zaragozako Unibertsitatearen gain dago. Bion artean, Hiz-kuntza Eskolak bere gain hartzea hobe izango litzatekeela, zioen Satrustegik. Oraikoz, segurtamen gehiago dago hauen gaitasun agiriarekin. Etsaminen batzordea arazoa bideratzen ahaleginduko da eta, bide batez, J. M. Satrustegiri eskubidea eman zi-tzaion Nafarroako arduradunekin konponbide on bat lortzen saiatzeko.

Erakundeetako azterketek, bestalde, lan asko ematen dute. Hasieran azterketa osoan egon behar izaten zen; azken aldi honetan euskal gaiak bakarrik arduratu behar izaten da. Irtenbidea bilatu behar zaio honi ere. J. L. Lizundia eta J. J. Zearreta zenbait Erakunde ofizialekin izandako harremanez mintzatu ziren. Nola nahi ere itzultzaileen etsaminetara eta Udaletara joaten jarraitu beharko omen da orain, eta batzorde suntsikor bezala beste pare bat urtez uztea gomendatu zuten. Horretan gelditu zen.

Oinarrizko euskara. I. Unzurrunzaga batzorde idazkariak aurkeztu zuen lan eta egitasmoen egoera. Ipuinak prestatzen ari dira eta ingelesetik itzuli omen dituzte beste batzu. Laster kaleratuko omen dira. Amurizak bi liburu argitaratu ditu eta hirugarren bat prestatzen ari dela, esan zuen. "Hitz Egin" metodoaren irudiak eta itxura ere egokitzen ari omen dira.

Beste batzutan ere sortu izan den kezka mahairatu zen gero: ea Euskaltzaindiari dagokion, alegia, horrelako lanak aurrera eramatea. Eztabaidatxo baten ondoren, zuzenean Euskaltzaindiari ez badagokio ere, aspaldi jasotako ekintza dela, esan zen. Ez zaigu ezer gostatzen eta dirua dakarkio Euskaltzaindiari. Ez litzateke itxura oneko gauza bat-batean beste arrazoirik gabe bazterrean uztea. Azken finean, dirulaguntza ematen duen Iberduerori eta oinarrizko euskararen beharrei dagokie erabakia hartzea.

Eguerdian amaitu zen, pundu honetara iristean, goizeko saioa.

II. Egituren batzordea

Argitalpenak. Bazkal ondoko saioa hiru t'erdietan hasi zen Goizeko gai batzuren aipamena eginik, R. Badiolak argitalpenei buruz ekarri zuen txostena irakurri zen. Hiru ataletan banaturik zegoen lana: a) Politika editoriala, b) Argitalpenetarako azpiegitura, eta c) Batzordearen berritzea eta egokitzea.

Euskera agerkariak zioen, 1956-1968. garren urteetako aleek ez dutela gerra aurrekoen arrakastarik, berauen kopurua mila aletakoa izan zelarik.

Argitalpenari egokitasuna eta kalitatea edukinatik eta kanpoko itxuratik dator kiola, esan zuen Euskaltzainburuak; gure argitalpenak ez direla nahi bezain txukun agertzen azpimarratuz. Erredakzio-bururen bat behar ote genukeen ere aipatu zuen. Norbaitek zioen, ez ote genukeen zenbait gauza makinaz jota kaleratu behar. Zalditik astora jaitea dela, ihardetsi zion Villasantek. E. Knörr, bere aldetik, kezkatu agertu zen. Eskutan zuen gure liburuska baten antzeko gauzak banatu ezin ikusten ditu. Argitaletxeen zabarkeria aipatu zen. Lan ona egiten duten editorialak ere badirela Euskal Herrian, esan zen. P. Altunak eta E. Knörrek, azken zuzenketak egiteko prest zeudela aditzera eman zuten. J. San Martin maketazioaz arduratuko da.

Atsedendaldi bat hartu zuten batzartuek.

"Azkue Biblioteka". J. A. Arana bibliotekari ordeak, arratsaldeko zazpi t'erdietan, irakurri zuen bere txostena. Ez zela batzordearen bilkurarik egiten, esan zuen, Burua oso lanpeturik dabilelako. Bere proposamena zehatza da: bileretara joango den batzordeburu, euskaltzain oso bat izendatzea. Bibliotekari efektibo euskaltzain oso nahiz urgazle bat izan daiteke. Diru kopuru bat aurre-kontuetan sartuz, ordainketak hileru egitea eskatu zuen. Langilegoa: fitxak, klasifikapen eta bestelako lan ezin dela oraino langileekin bete. Horretarako hirugarren pertsona baten beharra ikusten zuen.

J. M. Satrustegik erantzun zion ezin garela langilegoa gehitzen hasi. Nolabait "Azkue Biblioteka" zerbitzu publiko bilakatu nahi bada, bertan lan egiten duten pertsonak erakunde publikoen eskuetara joan beharko dutela. F. Krutwig-ek zioen, gure Biblioteka partikularra zela, ez publikoa. A. Irigoyenen ustez, publikoa bai, baina mugatua: espezializatuentzat bakarrik.

Langile berririk ezin dugula hartu, aho batez onartu zen. Bertan lan egiten dutenak nolabait Erakunde publikoen ekintzetan sarrerazteko eskaintza zehatza egin diezaiekegu. Bibliotekaria nor izango den, batzordeak berriztatzean ikusiko zela esan zen.

Ekonomia. Azken orduan, E. Knörr diruzainak aurkeztu zuen bere txostena. Diru lorpenen zailtasuna eta emandako urratsen berri eman zuen lehenik. Oroitidazkiaren beharra aipatu zuen. Langileak ikerkuntza eta herri administralgokoekin parekatu dira. Denbora eta ardura Euskaltzaindiari eskaintzen diotenen gopuruak ere aipatu ziren.

Etorkizunari buruz, ez baikor, baina bai itxaropentsu agertu zen, Euskal Herrian nahiz Madrilan burutzen ari ziren elkarriketekin.

J. J. Zearreta mintzatu zen gero, eta Eusko Jaurilaritzako langileen eredia jarraitu dutela soldata kontuan, esan zuen. Kargudunen asignazio deritzan diru laguntza-aren aurkezpena egin zuen gero. P. Salaburuk beste batzordeetako lan orduak eta kargudunenak zergatik ez ziren berdin ordaintzen, galdetu zuen. Kargudunen kasuan ez dela ordu mugatuen ordaintza bakarrik egiten batzorde lan orduetan bezala, erantzun zion; lan programatuz bestalde, egunero eta edozein ordutan nornahiri erantzuteko eta noranahi joateko lotura badu karguak, eta hori kontuan izan dutela alegia. Karguari dagokion ardura bat da, lanorduez bestalde. Ez da, gainera, ekintza horietan duen beste soldata baten gehigarri, zenbait erakundetako karguekin gertatu ohi den bezala; asignazio soila du eta kargua uztearekin kentzen zaio. Nola nahi ere, kontuetan agertzea eskatu zuen P. Salaburuk.

Besterik gabe, amaitutzat eman zen eguneko egitaraua.

Martxoaren 30

III. IKER Saila

Goizeko bederatzitan t'erdietan bildu ziren batzarkideak Lekarozko Ikastetxean. L. Villasante, J. M. Satrustegi eta P. Salaburu, Baztango alkate den Julio Iturralde agurtzera joan ziren etxera, goiz hartan kanpora joateko asmoa zuela adierazi baitziren.

Hiztegigintza. Txosten mardula aurkeztu zuen batzorde horretako idazkari den M. Zalbidek. Datorren 1984-1986 epealdirako egitaraua aipatzean, ekintza nagusiok atera zituen: Egiten ari diren *Orotariko euskal hiztegia*; Eguneroko hiztegi arrunta jasotzea; Hiztegi teknikoa ere hor dago eta jakin beharra behintzat; Maileguzkoena ari da; Hiztegi hiritar arau emailea, oraikoz hasi gabe dagoena. Behar hauek hobeki aztertzeke eta finkatzeko egun osoko Jardunaldi berezi bat antolatzea erabaki zen.

Onomastika. Toki izenei buruz gogoeta bat aurkeztu zuen E. Knörr jaunak. Ez du uste egun Euskaltzaindiak Euskal Herriko toponimia atlasa egiteko biderik duenik, baina toponimiazko monografiak argitaratzeko bilduma berezi bat hastea, proposatu zuen. Egungo toki-izen eta toponimia zaharrez osotuko litzateke. Hasi aurretik Euskaltzaindiak erabateko irizpideak aztertu, finkatu eta ezagutaraziko litzuke.

J. M. Satrustegik Pertsona Izendegiaz hitz batzu esan zituen. Egunero agertu ohi diren izen berrien bilduma egiten du. Ugari baina ez beti txalogarriak. Izen alditze eta Juzgaduetako galderek ere jarraitzen dute. Zabaldundea eman behar zaio liburuskari.

J. L. Lizundia, bestalde, Udalen eta herriska nahiz auzo gotorren aldetik izenak aldatzeko diren eskariez mintzatu zen. Diputazio eta beste elkargo batzuk ere argibiderik eskatzen dute. Erantzunak emateko prozedura agertu zuen gero. Erdi Aroko izen bilketan egin behar litzatekeen lana aipatu zuen A. Irigoyenek.

Gramatika. Eskuarteko lanen egitasmoaz batzordeak burututako txostena azaldu zuen P. Goenagak: Iruñeko batzarrean zalantzan gelditutako puntuak zehaztea; perpaus bakunaz bestalde perpaus elkartuarekin lanean hastea, etab. Egutegia finkatu zuen. Asmoak aurrera eramatekotan beste bi pertsona liberaturen beharra ikusten zuen. Alan King eta M. Pilar Lasarteren izenak aipatu ziren bertan, horretarako diru laguntzarik lortuko balitz. 1990erako amaitu omen daiteke gramatika lan hau.

Honekin amaitu zen eguerdi aurreko saioa.

Dialektologia. J. M. Etxebarriak arratsaldeko ordu bietan hasi zuen bere aurkezpena. *Atlasari* buruz, lexikoaz galdera posibleak prestatu behar dira. Galderak egiteko perifrasiak ere bai. *Fonetikan* hitz bakoitzaren traskribapena era berean denek lana egin dezaten. Alfabeto fonetikoa etab. Bigarren urratsa, Uztailetik aurrera, galderak hartu eta euskalkiz-euskalki bospat herritan saioa egitea izango da. Horrekin jakin dezakete zenbat denboran egingo den irailetik aurrera hasiko duten lehen tomoa. Hiru bat itaunlariren beharra ikusten zuten. Bulego eta artxiboa ere aipatu ziren.

IV. Bestelakoak

Atsedenaldiaren ondoren, batzordeen berriztapen aurre-zerrenda egin zen.

IKER Saila. Hiztegegintza: L. Mitxelena buru , I. Sarasola buruorde, M. Zalbide idazkari, R. Badiola idazkariorde, X. Kintana, L. M. Mujika, eta Tx. Peillen.

Gramatika. P. Altuna buru, J. Haritschelhar buruorde, P. Goenaga idazkari, L. Akesolo, Alan King, M. Azkarate, J. M. Larrarte, M.ª Pilar Lasarte, J. A. Mugika, B. Oyhartzabal, K. Rotaetxe eta P. Salaburu.

Dialektologia. F. Ondarra buru, J. Haritschelhar buruorde, J. M. Etxebarria idazkari, G. Aurrekoetxea, A. M. Etxaide, A. Irigoyen, B. Oyhartzabal, R. M. Pagola, K. Rotaetxe eta Ch. Videgain.

Onomastika: E. Knörr buru, L. Mitxelena buruorde, J. L. Lizundia idazkari, P. Charriton, J. L. Davant, A. Irigoyen, E. Larre, J. San Martin eta J. M. Satrustegi.

JAGON Saila. Literatura: F. Krutwig buru, A. Irigoyen buruorde, Manu Ertzi-lla idazkari, J. L. Goikoetxea, D. Landart, J. Lavin, M. Morris eta M. Sansinenea.

Bertsolaritza: A. Zavala buru, J. San Martin buruorde, A. Aranburu idazkari, J. M. Aranalde, E. Larre, J. M. Etxezarreta, J. M. Iriondo, M. Itzaina, J. M. Lekuona eta A. Muniategi. (Bilboko Maiatzeko batzarrean Batzorde honen izena aldatu zen, *Herri Literatura* eramango du aurrerantzean).

Oinarritzko euskara: J. San Martin buru, I. Unzurrunzaga idazkari, N. Agirre, G. Aurrekoetxea, R. Badiola, J. L. Goikoetxea eta P. Uribarren.

Azterketak: A. Irigoyen buru, J. M. Satrustegi buruorde, J. J. Zearreta eta A. Iñigo.

Egiturazko batzordeak

Argitalpenak: L. Villasante buru, J. Haritschelhar buruorde, J. M. Satrustegi idazkari, E. Knörr diruzain, P. Altuna, A. Irigoyen, F. Krutwig, L. Mitxelena, J. San Martin eta Ricardo Badiola.

Biblioteka: A. Irigoyen buru, J. A. Arana idazkari, X. Kintana, J. San Martin eta J. J. Zearreta.

Ekonomia: E. Knörr buru J. J. Zearreta eragile, X. Gereño kontulari eta J. M. Velez de Mendizabal. (Iruñeko Ekaineko batzarrean beste Batzordekide bi izendatu ziren: Pello Salaburu eta Juan San Martin).

Azken orduko gaiak

Euskararen ahozkatzeaz Jardunaldiren batzu egitea komenigarri ikusten zen. Behar bada, Durangon Euskal Jaien mendeurrenkari, 1986an egin daitezke.

Euskaltzainburuak sarrerako agurrean aipatu zituen hitz eratorri eta konposatuez ez zen erabaki zehatzik hartu, baina zerbait programatu beharko dela esan zen. Hitanozko aditzaren formak ere zintzilika daudela gogorazi zuen Euskaltzainburuak.

Idazkari-ordeak Akademi batzarretako lanbidea eraberritzeaz txostena ekarri zuen. Hiztegegintzako egitasmoekin loturik dagoenez, gerorako uztea erabaki zen. Euskaltzain urgazleen izendatzea ere urtean zehar ikusteko geratu zen.

P. Salburu eta F. Krutwig jaunek, Arautegiko 4.artikuluak dioena behar bezala garatzeko, Barne-Erregeletako 40.artikuluari eraskin bat ezartzea eskatu zuten. Lurralde edo euskalkien gutiengo bat finkatzea eskatzen zuten, beste euskaltzainen hutsunea aske geldituz. Eztabaida, orrazketa eta proposamen berriak ere sortu ziren, baina ez zen ezer erabaki.

P. Salaburu eta E. Knörr jaunek izenpeturik beste idazki bat ere aurkeztu zen azken uanean. Zintzo-zintzo batzarreetara datozen euskaltzainei eta oso bakan edo inoiz ez datozenei tratu bera emateari garrantzizko erabakiak hartzerakoan, ez zertzelata batere ongi agertu zuten. Hori bideratzeko asmoz Barne Erregeletan berek aurkeztutako artikulu bat sartzea proposatzen zuten. Hurrengo baterako utzi zen gaia.

Eguraldi oso ona izan genuen eta giro baketsuan eztabaidatu ziren gai guziak.

Baztan ibarreko Ikastola une larrian aurkitzen denez, Udalaren aurrean arartekotza eskatu zioten Ikastolako gurasoek Euskaltzaindiari. L. Villasante, P. Salburu eta J. M. Satrustegi joan zirelarik Julio Iturralde alkatea agurtzera, berehala atera zen gaia eta konponbide bat aurkitu zela iduri zuen. Iritzi aski berdinerara heldu ziren behintzat.

Ostatuz, Baztan izeneko hotelean egon zen Euskaltzaindia, eta erraztasun guziki aurkitu zituen Lekarozko aita Kaputxinoen aldetik beren ikastetxean Jardunak egiteko.

Forua, Loiola eta Angosto izenei loturik gelditzen da Euskaltzaindiaren azken urteetako historian Lekarotz.